

JORNADES DE FORMACIÓ INICIAL D'EAP

3 i 4 d'octubre de 2019

SESSIÓ SOBRE COMUNICACIÓ I LLENGUATGE

Amb la intenció de treure el profit a la “intel·ligència col·lectiva” de tants de professionals, i amb l'esperit de compartir visions, experiències, dubtes, i inquietuds, plantejam la sessió com un recull d'idees construït entre tots i totes.

Partim de les instruccions, que fan referència a potenciar les capacitats comunicatives de tots els alumnes.

Abans de recollir la pluja d'idees, recordam alguns punts en que estam d'acord:

- El desenvolupament de l'infant és global i en ell s'entrellacen molts d'aspectes (afectiu, motriu, cognitiu, social,..)
- Tot el que fa l'infant és una expressió del seu estat d'ànim, la seva salut, el seu grau de desenvolupament, les seves capacitats, els seus interessos,...
- Cal que aprenguem a observar i a interpretar aquests aspectes.
- Cada individu segueix el seu ritme de desenvolupament. Observant-lo sabrem quina activitat respon a les seves necessitats i quines són les seves capacitats.
- Comunicació és un terme globali ampli que inclou llenguatge i parla.
- El llenguatge es desenvolupa lentament, a partir dels primers intercanvis del nadó amb la seva mare.

Seguidament tractam dins grups formats per professionals dels diferents perfils quatre aspectes relatius a comunicació i recollim les diferents idees que sorgeixen d'aquest treball en grup i que la posterior posada en comú acaba d'enriquir.

1- QUÈ I COM OBSERVAR EN QUAN A COMUNICACIÓ AMB INFANTS NADONS, D'1-2 I DE 2-3 ANYS

“La comunicació és la primera experiència d'alteritat i per tant, l'origen de la identitat” “El desig de comunicar-se és el motor. Escoltar-entendre- parlar reposa en una emoció: l'amor” (Isabel Ferrer)

L'infant de menys d'un any mostra uns reflexes, una actitud més o menys activa, una mirada, una reacció als sons, una expressió facial, el plor, el somriure social, el balbuceig, la resposta corporal de moviment, el to muscular, el ritme de son o l'alimentació, que cal considerar com a expressió de la seva capacitat i intenció comunicatives. Observarem de quina manera fa les demandes i la consciència i acceptació de la presència d'un altre. Així mateix donarem importància al vincle que va construint amb l'adult o adults de referència.

Entre els 12 i 15 mesos, aproximadament, apareix una intensa força que anima el petit a reproduir les nostres accions. Li donarem la oportunitat de treballar amb nosaltres i de fer coses per sí sol. Això l'ajudarà a construir la consciència de sí mateix.

Com observarem? Ho farem entre tots, mitjançant els moments quotidians, les rutines i el joc. Amb una actitud no invasiva, amable, amb mirada comprensiva i tenint en compte el seu ritme evolutiu.

L'enregistrament en vídeo és un recurs molt ric per a observar acuradament i poder compartir l'anàlisi en equip.

Les escales evolutives existents ens donen la referència global.

2- AMBIENT FACILITADOR DE COMUNICACIÓ. BONES PRÀCTIQUES

Isabel Ferrer també escriu “És desitjable que tota la vida a l'escola respiri unes característiques de calma, respecte, estimació, acollida, ambient agradable,...perquè hi pugui fluir la comunicació i amb ella el binomi escoltar-parlar”

L'interlocutor principal de l'infant és l'adult, una figura disponible i amb presència completa. És necessari que practiqui l'escolta activa, el respecte, l'empatia, l'acompanyament sense jutjar o fiscalitzar. Atendrà el llenguatge no verbal i disposarà d'estratègies comunicatives dins un clima de tranquil·litat i confiança. Planificarà un entorn que faciliti i provoqui comunicació.

L'escola s'ha de construir com una comunitat de diàleg. L'educadora ha de trobar moments d'exclusivitat amb tots i cada un dels infants.

Tendrem cura de l'ambient sonor: so, silenci, to de veu, ús adequat de la música. L'adult se col·locarà a l'alçada de l'infant, assegut a terra.

Els professionals d'EAP tenim la responsabilitat d'oferir modelatge en quan a comunicació a altres adults: educadors/es, mares i pares, així com d'enriquir-nos de la seva manera de fer.

Som conscients d'un progressiu empobriment del llenguatge a causa de les presses i de l'ús de les noves tecnologies.

Què fer per afavorir el llenguatge?

- Optimitzar la vida quotidiana
- Emprar l'expansió lingüística en el nostre torn de diàleg. Flexibilitzar el llenguatge per a oferir diverses formes de dir el mateix.
- Incorporar recursos complementaris (objectes, fotografies, dibuixos)
- Introduir la narrativa i les cançons.

Per a desenvolupar el seu llenguatge, l'infant necessita:

- Coses per dir (ambient ric en estímuls)
- Algú a qui les pugui dir
- La possibilitat de fer-ho (capacitat)

Actituds afavoridores del diàleg:

- Posar paraules a les experiències, a l'entorn, a les sensacions, descrivint el que passa.
- Donar significat immediat a les expressions de l'infant.
- Recollir la seva intenció comunicativa, posar interès.

- Contestar amb repetició o expansió lingüística.
- Utilitzar “la paraula exacta”, enlloc de vocabulari genèric o infantilitzat.
- Donar temps.

Actituds entorpidores:

- Envair el torn de l'infant
- Disminuir les interaccions comunicatives
- Parlar-li de manera poc adequada al seu moment evolutiu.
- Preguntar constantment.

El paper erroni dels adults en la comunicació amb infants sòl respondre a un dels següents perfils: l'animador (vol fer gràcia, exagera), l'assistent (fa tot en el lloc de l'infant), l'executiu (no connecta amb l'infant, perquè està massa ocupat organitzant tot el temps), l'espectador (no interactua, només contempla a l'infant). Es tracta de jugar el paper de company sensible, emprant un llenguatge natural i potenciant el diàleg.

3 - TALLERS DE LLENGUATGE. RECURSOS

El primer recurs comunicatiu és el cos humà.

Les situacions relacionals amb un grup reduït d'infants constitueixen un trampolí per a accedir al llenguatge i donar la oportunitat a tots, també a aquells infants que en gran grup no articiparien mai. Podem plantejar tallers de llenguatge amb 3 o 4 infants. Ens seran útils per a prevenir, detectar o tractar aspectes concrets a millorar. Prèviament cal conèixer les dinàmiques de l'aula per a ajustar la nostra proposta. La participació de l'educadora ens enriquirà mútuament.

La comunicació parlada està basada en una situació global, recolzada en el context i acompanyada de gestes, d'afecte, de complicitat, d'expressivitat corporal, de silencis, d'objectes, d'imatges, d'elements prosòdics com la melodia, el ritme, les pauses,... L'expressió verbal reposa en la comprensió verbal.

La correcció lingüística també és un objectiu, però arribarà després de la vivència del llenguatge a tots els nivells: corporal, afectiu, emocional i cognitiu.

El requisit per a la comunicació és un vincle afectiu. L'adult ofereix disponibilitat, obertura, acceptació. L'emoció flueix, neix la complicitat i sorgeix la coheència en el diàleg.

Alguns recursos poden ser:

- Joc i exploració
- Les rutines
- Joc simbòlic
- Contes
- Sorpresa (jocs de descoberta)
- Suport d'imatges
- Jocs de falda
- Cançons, capses de música, instruments musicals
- Activitats amb persones externes: padrins, contacontes,..
- Titelles

4 - ORIENTACIONS PER A EDUCADORS/ES I FAMÍLIES

Establirem una relació dialogant i cooperativa. El nostre paper no és mostrar-nos com experts ni fiscalitzadors. Practicarem empatia, amb cura d'un vincle positiu amb ells, escoltant abans de parlar.

Davant situacions angoixants per a famílies i educadores, detectarem necessitats, i mostrarem predisposició a facilitar. Serem respectuosos amb el procés de dol que poden viure i amb el temps que necessitin per a gestionar tantes emocions i informació.

Donar una visió d'equip, de treball en xarxa (educació, serveis de salut, serveis socials), sense que els pares perdin el seu protagonisme.

Respecte a les famílies, es tracta d'oferir suport perquè ella mateixa trobi els propis recursos, dins el seu estil relacional, que afavoreixin l'intercanvi comunicatiu amb l'infant. Valorarem les seves aportacions, empoderant-los.

Cal cuidar l'espai on ens reunirem.

Per acabar, parlem de la fórmula que en bona part conté l'essència de la nostra feina, la paraula POEMA:

PRESÈNCIA

OBSERVACIÓ

EMPATIA

MOVIMENT

AMOR